

Ülevaade III kvartali 2024 majandustegevusest

Vastavalt AS A.L.A.R.A. (AS) põhikirjale on tema põhitegevuseks Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine ja saastusest puhastamine, radioaktiivsete jäätmete käitlemise alaste projektide väljatöötamine ja rakendamine ning Eestis tekkivate radioaktiivsete jäätmete käitlemine ja ladustamine. AS lähtub oma tegevuses keskkonnaministri 23.01.2020. a. kinnitatud kiirgusohutuse riiklikus arengukavas 2018–2027, selle rakendusplaanis 2022–2025 ja radioaktiivsete jäätmete käitlemise riiklikus tegevuskavas toodud tegevussuundadest, AS-i ainuaktsionäri 07.03.2023. a. kinnitatud ootustest, Kliimaministeeriumiga sõlmitava riigile vajalike teenuste osutamise ja sihtotstarbelise toetuse kasutamise lepingu ning kiirgustegevuslubade tingimustest.

AS omab kiirgustegevuslube, mille alusel on tal Eestis ainuõigus kiirgustegevuseks Paldiski endisel tuumaobjektil ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidlas. Samuti omab AS lube radioaktiivse aine riigisiseseks veoks ning ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiseks kasutatava kiiritusseadme ja kiirgusallikate hoidmiseks.

AS-i tegevust finantseeritakse peamiselt riigieelarvest sihtotstarbelise toetuse kaudu Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamiseks, Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse AS-le üleandmises osalemiseks, omanikuta kiirgusallikate ohutustamiseks valmisolekuks ja käitlemiseks ning radioaktiivsete jäätmete käitlemiseks. Sellele lisaks taotleb ja kasutab AS saastunud metallijäätmete sulatamiseks SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse vahendeid ning ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamiseks Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri vahendeid.

Olulisemateks töödeks III kvartalis 2024 olid:

1. Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla haldamine, sh. nende kiirgusohutuse ning turvalisuse tagamine. Paldiski ja Tammiku objektidel teostati tavapäraseid hooldustoiminguid (hoonete ja ruumide hooldamine, teede puhastamine, muru niitmine jms.). Samuti toimus omanikuta kiirgusallikate ohutustamine ja selleks vajaliku valmisoleku tagamine.
2. Vaivara ohtlike jäätmete käitluskeskuse AS-le üleandmises osalemine. Üleandmise ettevalmistavateks tegevusteks oli varade ülevõtmises osalemine ja AS aktsiakapitali suurendamine mitterahalise sissemaksena, prügila käitamise eest vastutava isiku koolitustel osalemine, info kogumine käitluskeskuse kulude kohta praeguselt operaatorilt Ecopro ja tuleviku jäätmete ladestusmahtude kohta teistel jäätmekäitlejatelt.
3. Radioaktiivsete jäätmete käitlemine, sh. jäätmete vastuvõtmine teistelt asutustelt ja organisatsioonidelt. Teostati loodusliku radionukliidiga Ra-226 saastunud vanametalli (u. 7 400 kg) kiirgusuuring, mille tulemusena õnnestus vältida ca 5800 kg metall arvele võtmist radioaktiivse jäätmena.
4. Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla likvideerimine. Alustati hoidla territooriumil asuva asfaltplatsi vabastamistöodega. Viidi läbi platsi kiirgusuuringud ning vabastamistaotlus esitati Keskkonnaametile augustis ning seda täiendati septembris peale konsultatsioone KA-ga. Taotluse täiendamiseks mõõdeti täiendavalt asfaltplatsi ümbritsevaid liivavalle käsimõõteseadmega. Mõnest valli punktist võeti pinnaseproov ning analüüsiti neid gammaspetspektrometriga. Lisaks uuriti asfaltplatsi omadusi (paksus, tihedus, materjal), et selle infoga täiendada asfaldi vabastamise taotlust.
5. Saastunud metallijäätmete sulatamine. Metallijäätmed on planeeritud transportida väljaspool Eestit asuvasse sulatustehasesse, kus toimub nende puhastamine ja sulatamine jäätmete mahu vähendamise eesmärgil. Saadud puhas metall suunatakse taaskasutusse. Kontsentreeritud tagastatavad radioaktiivsed jäätmed transporditakse edasiseks käitlemiseks Paldiski objektile

asuvasse käitluskeskusesse, kus toimub nende lõppladustamiseks vajalik betoneerimine ja pakendamine. Seejärel ladustatakse jäätmed vahehoidlas kuni nende lõpliku ladustamiseni rajatavas lõpphoidlas. Saastunud metallijäätmed on praegu pakendatud 20-jalastesse poolkõrgetesse merekonteineritesse. Pakkujatega läbirääkimiste käigus selgus, et nimetatud konteineritel puudub tüübikinnitus ja seetõttu ka CSC (Convention for Safe Containers) plaat, mistõttu pole neid konteinereid võimalik kasutada metallijätmete transpordiks. Seetõttu on vajalik soetada eraldi metallijätmete transpordiks sobivad konteinerid. Riigihanke nr 281254 „Poolkõrgete metallist standardsete merekonteinerite ost“ pakkumuste esitamise tähtpäevaks 28.06.2024. a. esitati kaks pakkumust. Peale pakkumuste vastavuse kontrolli sõlmiti hankeleping ABCMODUL OÜ-ga maksumuses 117 600 eurot + km. Konteinerite tarne tähtajaks on november 2024.

6. Ioniseeriva kiirguse mõõteseadmete kalibreerimiskeskuse rajamine. Gammamõõteseadme ja abiseadmete paigaldamine ja testimine jätkusid kolmandas kvartalis. IAEA ekspert ja seadme tootja RadChem esindaja viibisid korduvalt laboris. Kalibreerimisstendile teostati heakskiitmise test (*Site Acceptance Test*), mille raames teostati mitmeid kontrollmõõtmisi, katsetati seadmete töökindlust ja viidi vastavalt testide tulemustele sisse parendusmeetmeid. Sisuliselt on seade kasutamiseks valmis. RadChem viis 4 AS-i töötajale läbi seadmete kasutamise ja hooldamise koolituse. Kuna seadme testimiseks on vajalik uus kiirgustegevusluba, koostati III kv uue KTL taotlus kõrgaktiivse ja kinniste kiirgusallikate ning kõrgaktiivset ja kinniseid kiirgusallikaid sisaldava gammakiiritusseadme kasutamiseks. Lisaks viidi lõpule keskuse operaatoriruumi rekonstrueerimine vastavalt ehitusprojektile, punkri seinal rippunud kaablid paigutati kaablikarpidesse, kipsplaadiga kaeti punkrisse viiva koridori lagi ning teostati viimistlustööd ja paigaldati punkrisse niiskuse eemaldaja, kuna suvisel ajal tõuseb õhuniiskus kalibreerimislabori punkris tihti üle 60%, mis soodustab korrosiooni.